

دکتر محمدرئوف حیدری فر

استادیار جغرافیای سیاسی، دانشگاه پیام نور

دکتر ناصر رضائی

استادیار جغرافیای سیاسی، پژوهشکده گردشگری

الهام هرمزی نژاد

دانشجوی کارشناسی ارشد گردشگری،

جهاد دانشگاهی کرمانشاه

چکیده

تدوین کتب درسی برای پایه‌های مختلف تحصیلی براساس اهداف و برنامه‌هایی است که مسئولیت آن در ایران بر عهده سازمان کتب درسی وزارت آموزش و پرورش است. این سازمان در راستای اهداف مورد نظر اقدام به تهیه سرفصل‌های هر یک از دروس می‌کند. از این رو این بخش از آموزش و پرورش همواره سعی کرده تا بهترین برنامه‌ها را برای رسیدن به اهداف سند تحول بنیادین ارائه دهد. این مقاله بر آن است تا ضمن بررسی موانع و مشکلات در تدریس این کتاب، راهکارهایی برای استفاده بهتر از این فرصت تدریس ارائه کند تا برای رسیدن به یکی از اهداف مهم نظام آموزش و پرورش، یعنی افزایش نقش مدرسه به‌عنوان یکی از کانون‌های پیشرفت محلی، گامی مهم برداشته شود. برای دستیابی به این مهم از دو روش میدانی و کتابخانه‌ای استفاده شده که پژوهش میدانی آن در سطح منطقه صورت گرفته است. نتایج پژوهش بیانگر آن است که با اندک تغییراتی می‌توان راه رسیدن به اهداف را هموارتر ساخت و با ارائه روش‌های تدریس برتر و همراهی سازمان‌های مربوطه، یکی از انتظارات تربیتی دنیای امروز، یعنی تربیت شهروندانی آگاه را برآورده کرد.

کلیدواژه‌ها: برنامه‌ریزی، گردشگری، استان شناسی، کرمانشاه، سند تحول بنیادین

لزوم بازنگری کتاب استان شناسی کرمانشاه بانگاه گردشگری

مقدمه

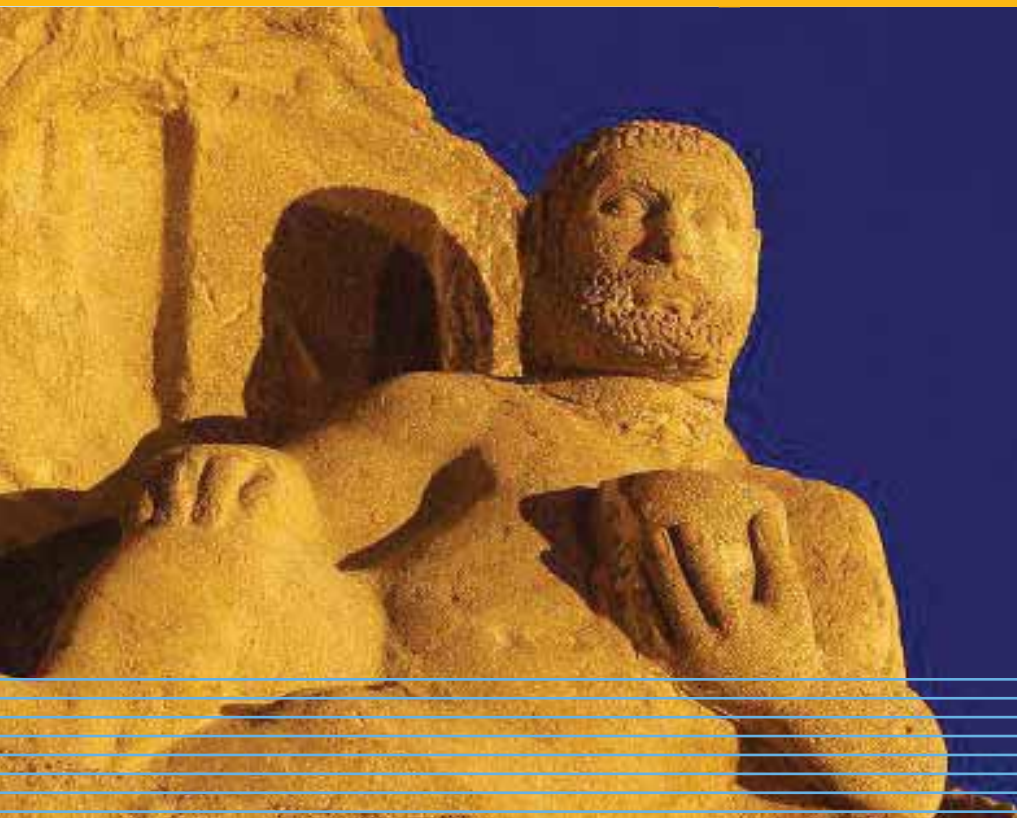
امروزه صنعت گردشگری به یکی از شکوفاترین صنایع جهانی تبدیل شده است. با وجود شوک‌های گاه و بی‌گاه، گردشگری رشد بی‌وقفه‌ای داشته است. تعداد گردشگران بین‌المللی از ۲۵ میلیون نفر در سال ۱۹۵۰ به ۲۷۵ میلیون نفر در سال ۱۹۸۰، ۵۲۷ میلیون نفر در سال ۱۹۹۵ و یک میلیارد و ۱۳۳ میلیون نفر در سال ۲۰۱۴ رسیده است. به همین ترتیب، دریافتی‌های مالی بین‌المللی در مقاصد مختلف در سراسر جهان از ۲ میلیارد دلار در سال ۱۹۵۰ به ۱۰۴ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۰، حدود ۴۱۵ میلیارد دلار در سال ۱۹۹۵ و به یک تریلیون و ۲۴۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۴ افزایش یافته است. تخمین زده می‌شود تعداد گردشگران ورودی بین‌المللی بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۳۰ در سراسر جهان با حدود ۳/۳ درصد رشد سالیانه به یک میلیارد و هشتصد میلیون نفر در سال ۲۰۳۰ برسد (رضائی، ۱۳۹۴: ۳).

گردشگری یا توریسم یا جهانگردی به‌عنوان صنعتی مدرن اما در عین حال با سابق تاریخی، به سفر با انگیزه‌های مختلفی اطلاق می‌شود که انسان از محل سکونت خود به جایی دیگر و در زمانی معین انجام می‌دهد. تا مدت‌ها تعریف جامع و روشنی از مصادیق این واژه در دست نبود. اما امروزه سازمان‌های بین‌المللی گردشگری متولی، بازتعریف و تعیین حدود و ثغور مفاهیم گردشگری هستند.

صنعت گردشگری یکی از عرصه‌های نو و زمینه‌های جدید مورد مطالعه علوم مختلف بوده و امروزه از جهات گوناگون مورد توجه و عنایت کشورها واقع شده است. توجه به گردشگری از یک سو به علت ارزش‌های اقتصادی و از سوی دیگر به دلیل آثار فرهنگی و اجتماعی آن است (ضرابی، ۱۳۹۰: ۳). امروزه گردشگری به یکی از اهرم‌های تحولات اجتماعی و اقتصادی تاریخ بشر تبدیل شده، به طوری که یکی از بالاترین درآمدها را در بین فعالیت‌های اقتصادی به خود اختصاص داده و در کنار صنایع نفت و گاز، خودروسازی و صنایع غذایی و شیمیایی، جایگاه مطلوبی برای خود به دست آورده و در مدت کوتاهی توانسته است ارقام بزرگی از مبادلات جهانی را به خود اختصاص دهد.

ایران از نظر دارا بودن جاذبه‌های میراث فرهنگی و جهانگردی با توجه به داشته‌های طبیعی‌اش و در صورت تبدیل به جاذبه‌های زیبای گردشگری می‌تواند جزء کشورهای برتر این حوزه در دنیا باشد. در حوزه صنایع دستی نیز با توجه به گستردگی بیش از حد این صنایع در ایران، کشورمان می‌تاند جزء کشورهای تراز اول جهان باشد. این‌ها همه در حالی است که تنها ۰/۵ درصد سهم درآمد گردشگری جهان را به خود اختصاص داده است (ضرابی، ۱۳۹۰: ۳۶). بررسی در خصوص وضعیت صنعت گردشگری کشور ایران حاکی از آن است که به لحاظ سهم بخش گردشگری از تولید ناخالص داخلی، در میان ۱۷۴ کشور جهان، رتبه ۸۶ و در میان کشورهای حاشیه خلیج فارس جایگاه سوم را پس از بحرین و قطر به خود اختصاص داده و نیز در زمینه سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری، در میان ۱۷۴ کشور جهان در رتبه ۱۷۲ و در میان کشورهای خاورمیانه در رتبه آخر قرار گرفته است. همچنین به لحاظ ارزش صنعت گردشگری در سال ۲۰۰۵ در میان ۱۷۴ کشور جهان، رتبه ۴۳ را کسب کرده است (سردار شهرکی، ۱۳۹۱: ۹۲).

کشور ایران با این همه جاذبه و تنوع می‌تواند از آثار حاصل از گردشگری در کاهش مشکلات بیکاری و درآمد اقتصادی بهره‌مند شود، اما با توجه به آمارهای موجود، ایران از این فرصت بهره‌کافی را نبرده است، به طوری که تنها در میان کشورهای اسلامی رتبه دهم را به خود اختصاص داده است (اکبرپور سراسکانرود، ۱۳۹۰: ۹۴). عوامل تأثیرگذار در توسعه صنعت گردشگری ایران برای رسیدن به اهداف تعیین شده در چشم‌انداز بیست ساله که ورود به سالانه بیست میلیون گردشگر و کسب ۲۵ میلیارد دلار را هدف قرار داده، نیازمند عزم ملی است. بنابراین ورود بیست میلیون نفر گردشگر در سال ۱۴۰۴ به منزله رشد سی درصدی گردشگر در برنامه چهارم (۱۳۸۸-۱۳۸۴)، رشد بیست درصدی در برنامه پنجم (۱۳۹۳-۱۳۸۹) و رشد ده درصدی در برنامه هفتم توسعه (۱۴۰۴-۱۳۹۹) است. این یعنی حفظ دو دهه نرخ بالای ده درصد که رسیدن به آن به برنامه‌های جامع نیاز دارد (حسینی، ۱۳۹۱: ۴۴). با کمال تأسف همگی شاهدیم که هیچ‌یک از این اعداد و ارقام در طی برنامه‌های گذشته تحقق نیافت.

معنا شده و در زبان فارسی، کلمهٔ توریسم به معنای جهانگردی است (ضرابی، ۱۳۹۰: ۷). از نظر بیشتر مردم، عبارت گردشگری بر سفرهای تفریحی دلالت می‌کند و از نظر سازمان‌های گردشگری، به معنای مسافرت با اهداف مختلف به استثنای سفر به منظور کادر، مهاجرت و فعالیت‌های محلی و منطقه‌ای است. توسعهٔ گردشگری به‌عنوان مجموعه فعالیت‌های اقتصادی، تأثیر بسزایی در تقویت بنیان‌های اقتصادی جوامع دارد (حاجی‌نژاد، ۱۳۹۲: ۱۱۰).

گردشگری یکی از زمینه‌های تجارت ملی و بین‌المللی است که در ۵۰ سال گذشته اهمیت بسیار چشمگیر یافته، به طوری که در سال ۲۰۰۷ میلادی معادل ۱۰/۳ درصد و در سال ۲۰۰۹ حدود ۱۰/۹ درصد از تولید ناخالص ملی جهان را به خود اختصاص داده است (حاجی محمدامینی، ۱۳۹۰: ۲). گردشگری یکی از صنایع با بیشترین رشد در دنیای معاصر است و شامل ترکیبی از صنایع وابسته و گوناگون مثل صنایع غذایی، حمل و نقل و... است. گردشگری یک صنعت پیچیده است، زیرا دربرگیرندهٔ فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی مانند جذب مردم به یک مقصد، انتقال آن‌ها، تغذیه، سرگرمی و غیره است. اقتصاددانان معتقدند گردشگری یکی از امیدبخش‌ترین صنایعی است که جهان سوم می‌تواند از قابلیت‌های آن برای توسعه و جانشینی دیگر صنایع از آن استفاده کند (افضلی‌نیا، ۱۳۹۱: ۲۶). بر این مبنای جریان گردشگری در جهان، به ویژه در ابعاد اقتصادی اهمیتی دوچندان یافته است (سقای، ۱۳۹۲: ۲). امروزه با افزایش امکانات زندگی مانند وسایل حمل و نقل زمینی، هوایی، دریایی و افزایش اوقات فراغت، درآمد و طول عمر مردم، افراد بیش از هر زمان دیگری به گردش و مسافرت می‌پردازند، به ویژه ساکنان نقاط شهری به دلیل آلودگی شهرها و مشکلات ناشی از زندگی ماشینی، بیشتر به مسافرت و گردش در دامان طبیعت و نقاط آرام در نواحی روستایی علاقه‌مندند (مولایی هسجین، ۱۳۹۰: ۱). پردازش گردشگری پیرامون هر فضای جغرافیایی در روندی از تطبیق‌پذیری جاذبه‌ها، سکونتگاه‌ها و تسهیلات مورد نیاز انجام می‌گیرد. این خود شکل‌دهندهٔ روندی از پذیرش گردشگر است که در یک سوی آن شناخت گردشگری

یکی از ارگان‌هایی که در توسعهٔ فرهنگ گردشگری دارای نقش اساسی است و می‌تواند در این راستا تأثیرات فراوانی داشته باشد وزارت آموزش و پرورش است. این وزارتخانه به‌عنوان ارگانی که وظیفهٔ آموزش مستقیم افراد را بر عهده دارد، مسئولیت سنگینی برای فراهم آوردن فضای مناسب در همهٔ حوزه‌ها در راستای رسالت خود عهده‌دار است. یکی از حوزه‌های مورد نظر، گردشگری و مسائل مربوط به آن است. کتاب استان شناسی یکی از کتاب‌های عمومی دورهٔ متوسطه است که در همین راستا تهیه و تدوین شده است. این کتاب که در پایهٔ دوم کلیهٔ رشته‌ها تدریس می‌شود، کتابی مختص استان‌ها است و استان‌ها می‌توانند با درایت لازم در تألیف، به اهداف بسیاری در عرصه‌های مختلف مد نظر برای آینده برسند. بهره‌برداری از توانمندی‌های بالقوهٔ یک کشور در گرو شناخت همه‌جانبهٔ محل زندگی است. برنامهٔ استان‌شناسی به دانش‌آموز می‌آموزد که فرصت‌های موجود در استان آن‌ها کدام است یا اینکه تهدیدها و ناتوانی‌ها را چگونه می‌تواند به فرصت تبدیل کند؟ با توجه به فصل پنجم کتاب جغرافیای استان کرمانشاه، دانش‌آموزان هنگام آشنایی با توانمندی‌های استان، در مقایسه با نقاط دیگر کشور به چالش کشیده می‌شوند و این سؤال در ذهن آن‌ها نقش می‌بندد که علت موفقیت استان‌های هم‌سطح دیگر نسبت به استان آن‌ها چه بوده است. پاسخ به این سؤال‌ها در بررسی موانع و تنگناها و در نهایت ارائهٔ راهکارهایی برای برطرف کردن آن‌ها نهفته است.

مبانی نظری

لغت توریسم از کلمهٔ تور (TOUR) به معنای گشتن گرفته شده که ریشه در لغت لاتین (TOURS) به معنای دور زدن، رفت و برگشت بین مبدأ و مقصد و چرخش دارد که از یونانی به زبان‌های اسپانیایی، فرانسوی و در نهایت انگلیسی راه یافته است (واحدپور، ۱۳۹۰: ۸۶). این واژه نخستین بار در سال ۱۸۱۱ در مجلهٔ انگلیسی به نام (Sporting) آمده است. در فرهنگ فارسی، توریست به سیاح و جهانگرد ترجمه شده و به مفهوم کسی که در کشورها و شهرها بگردد و سیاحت کند

و در سوی دیگر درک و سنجشی ژرفانگر پیرامون فضای مورد نظر قرار دارد (تقوی، ۱۳۹۲: ۲۲۴). امروزه پایداری به شکلی گسترده به‌عنوان رویکردی بنیادین، برای هر نوع توسعه از جمله توسعه گردشگری پذیرفته شده و در مباحث سیاسی و محیطی، گردشگری پایدار به‌عنوان مفهومی نو، برای مقابله با آثار مخرب توسعه مطرح است (ضرابی، ۱۳۹۰: ۳۹). توسعه پایدار سه بعد اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیکی را در برمی‌گیرد. این ابعاد، دارای ساختاری مشخص و نظامی سلسله‌مراتبی هستند. علاوه بر این، هر یک از این ابعاد از وزن مخصوص به خود در توسعه پایدار برخوردارند. تعیین وزن هر یک از این ابعاد به ویژگی‌های موضوع مورد مطالعه بستگی دارد (اکبرپور سراسکانرود، ۱۳۹۰: ۹۶).

گردشگری، توسعه و اشتغال

کارشناسان اقتصاد منطقه‌ای، گردشگری را به‌عنوان تنها عامل استقرار منابع و توسعه مناطق کمتر توسعه‌یافته معرفی کرده‌اند. جایگاه گردشگری در اقتصاد جهانی و عرصه‌های فرهنگی و اجتماعی توجه به این بخش را ضروری و لزوم تغییر مدیریت از سنتی به مدرن و علمی را ایجاب کرده است. توسعه گردشگری باید با ارتقاء بُعد فیزیکی، مادی، فرهنگی و انسانی همراه شود تا حداکثر بازده را داشته باشد. منظور از رشد بُعد مالی و فیزیکی در توسعه گردشگری ایجاد تسهیلاتی است که از زمان ورود گردشگران (داخلی/خارجی) به مقصد تا زمان خروج آن‌ها در اختیارشان قرار می‌گیرد (رضایی، ۱۳۹۱: ۱۸۰). گردشگری یک صنعت کاربرد است. از آنجا که بسیاری از خدمات گردشگری را نمی‌توان با استفاده از فناوری ارائه کرد، اشتغال نیروی انسانی در این صنعت فراوان است. از این رو توسعه گردشگری در مکان‌های مختلف زمینه‌های ایجاد اشتغال دائم و فصلی و نیمه‌وقت را برای نیروی انسانی با تخصص و آموزش متوسط فراهم می‌آورد و از نرخ بیکاری می‌کاهد. علاوه بر اشتغال مستقیم در گردشگری، زمینه فعالیت‌های دیگر همچون کارهای ساختمانی، تعمیرات، کرایه دادن خورود، دست‌فروشی و نظیر این‌ها برای افراد بومی فراهم می‌شود (واحدپور، ۱۳۹۰: ۸۸). بول معتقد است که اگر گردشگری داخلی در مناطق متعدد پراکنده شده باشد، موجب توزیع مجدد درآمد و اشتغال خواهد شد. شاریلی در خصوص رابطه گردشگری و اشتغال می‌گوید از آنجا که گردشگری منبع مهم و جدید درآمد برای جوامع روستایی است، بنابراین در کارهایی که با گردشگری مرتبطاند، شغل‌های جدید به وجود می‌آیند (میرزایی، ۱۳۸۹: ۹).

دست‌اندرکاران این صنعت را در دو حوزه دولتی و غیردولتی برای رفع موانع مورد نظر یاری کند (رحیم‌پور، ۱۳۹۱: ۱۵).

بیان مسئله

امروزه گردشگری به‌عنوان گسترده‌ترین صنعت خدماتی دنیا، جایگاه ویژه‌ای را در عرصه‌های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی به خود اختصاص داده است (میرزایی، ۱۳۸۹: ۴). قرن بیست و یکم، سده بهره‌گیری از فرصت‌های تجاری ارزشمند در بخش خدماتی به ویژه گردشگری است. فعالیت گردشگری امروزه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین و پویاترین فعالیت‌ها در جهان مطرح و در تمامی عرصه‌ها، چه در سطح جهانی و چه در سطح ملی و منطقه‌ای مورد توجه برنامه‌ریزان دولتی و شرکت‌های خصوصی قرار گرفته است (واحدپور، ۱۳۹۰: ۸۶).

در زمینه گردشگری، دارا بودن شش حوزه گردشگری، چهارده کانون گردشگری و در مجموع بیش از صد نقطه گردشگری، ظرفیت بالای استان کرمانشاه را در جذب گردشگر نشان می‌دهد. این توانمندی می‌تواند شرایط جذب گردشگران داخلی و خارجی و به دنبال آن ایجاد

به‌طور کلی گردشگری امروزه یکی از مهم‌ترین منابع درآمدی کشورهاست. برای مثال درآمد کشور چین از این بابت، دوبرابر درآمد نفت کشور ایران است (صدر خوانساری، ۱۳۸۱: ۱۴). این صنعت در سال ۲۰۰۵ جابه‌جایی نزدیک به یک میلیارد نفر گردشگر را بر عهده داشت و درآمد حاصل از آن به ۸۲۰ میلیارد دلار رسید. اما باید در نظر داشت که توسعه صنعت گردشگری مستلزم برنامه‌ریزی‌های راهبردی و طولانی‌مدت یک جامعه است که براساس سیاست‌های توسعه‌ای کلان مصوب و مورد قبول اکثریت نخبگان آن جامعه شکل می‌گیرد. قطعاً هرگونه تدوین و اجرای برنامه نیازمند مطالعه وضع موجود و شناسایی موانع و محدودیت‌هایی است که گریبان‌گیر آن نظام اقتصادی و سیاسی شده است یا می‌شود. بررسی‌ها و پژوهش‌های علمی و تخصصی و استفاده از مدل‌های نظرسنجی علمی برای تشخیص، تدوین و اولویت‌بندی موانع و مشکلات پیش روی صنعت گردشگری می‌تواند

گردآوری اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای (مطالعه انواع طرح‌ها، پایان‌نامه‌ها و مقالات داخلی و خارجی مرتبط با پژوهش) و میدانی (مصاحبه و پرسش‌نامه) استفاده شده است.

موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

استان کرمانشاه در باختر کشور بین طول‌های جغرافیایی $33^{\circ} 41'$ - $35^{\circ} 17'$ شمالی - $45^{\circ} 24'$ شرقی و عرض‌های جغرافیایی $35^{\circ} 17'$ - $33^{\circ} 41'$ شمالی قرار دارد. براساس آخرین تغییرات در سال ۱۳۹۰ استان کرمانشاه از ۱۴ شهرستان، ۳۱ شهر، ۳۱ بخش و ۸۶ دهستان و ۲۵۰۰ روستا تشکیل شده است. مساحت این استان ۲۴۶۴۱ کیلومتر مربع است. مرکز آن شهرستان کرمانشاه و ارتفاع آن از سطح دریا ۱۳۲۲ متر است. استان کرمانشاه که ۱/۵ درصد مساحت کشور را در برمی‌گیرد، از استان‌های غربی ایران به حساب می‌آید و با کشور عراق مرز مشترک دارد. همسایگی با کشور عراق تأثیر مهمی بر اوضاع سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی طبیعی استان کرمانشاه گذاشته است. این استان از شمال به استان کردستان، از

و افزایش اشتغال، درآمدزایی و در مجموع رونق اقتصادی و رشد استان را در پی داشته باشد.

با وجود آگاهی همگان از موانع و تنگناهای گردشگری در استان و ارائه راهکارهایی برای آن، هنوز استان کرمانشاه نتوانسته در این صنعت تغییر چندانی از خود نشان دهد. در واقع موانعی برای رسیدن به اهداف عالی مد نظر وجود دارد که پس از بررسی آن‌ها و پرسش و پاسخ از دانش‌آموزان و دبیران این درس، مشکلات و موانع به این شرح دسته‌بندی شده‌اند.

● حجم زیاد کتاب و احتساب نمره بسیار کم در آزمون پایانی (۵ نمره برای کل کتاب ۱۲۶ صفحه‌ای).

● نظری بودن تدریس و کمبود وسایل کمک‌آموزشی و نبود امکانات لازم برای بازدید از مکان‌های مطرح شده در کتاب.

● مناسب نبودن زمان ۴۵ دقیقه‌ای در هفته برای تدریس این کتاب.

روش تحقیق

با توجه به موضوع مورد مطالعه و هدف، تحقیق حاضر کاربردی و از لحاظ روش، توصیفی - تحلیلی و از نوع مطالعه موردی است. برای

جنوب به استان لرستان و ایلام، از شرق به استان همدان و از غرب به کشور عراق محدود می‌شود.

شکل ۱. موقعیت منطقه مورد مطالعه

یافته‌های تحقیق و ارائه راه‌حل برای بهبود کتاب استان‌شناسی

- توجه به تألیف کتب استانی در کنار برنامه درسی ملی؛
 - همکاری نهادهای مرتبط مرتبط با تدریس کتاب، مانند ادارهٔ هواشناسی، منابع طبیعی، سازمان گردشگری و میراث فرهنگی، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و...؛
 - تدوین مهم‌ترین مطالب و موضوعات هر استان با مشارکت دبیران؛
 - تبدیل و تغییر کلاس و تدریس درس مورد نظر از حالت تئوری به صورت علمی، گردش علمی و...؛
 - کاهش حجم کتاب یا افزایش ساعات تدریس.
- طبق بند ۶ سند تحول بنیادین، یکی از راهکارها برای تنوع‌بخشی به محیط‌های یادگیری در فرایند تعلیم و تربیت رسمی عمومی، ایجاد شبکه‌ای از محیط‌های یادگیری شامل موارد زیر است:
- پژوهش‌سراها، اردوگاه‌ها، نمایشگاه‌ها و موزه‌های تخصصی علوم و فناوری، مراکز کارآفرینی و سایر مراکز مشابه.

همچنین طبق بند ۷ سند تحول بنیادین، یکی از راهکارهای پیشنهادی برای افزایش نقش مدرسه به‌عنوان یکی از کانون‌های پیشرفت محلی به ویژه در ابعاد فرهنگی و اجتماعی، برقراری ارتباط سازمان‌یافته مراکز علمی - پژوهشی با نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی در سطح ملی و منطقه‌ای و برقراری تعامل اثربخش مدارس با این محیط‌ها، اصل غنی‌سازی محیط مدرسه با همکاری سایر دستگاه‌هاست. اگر بخواهیم اولین گام را برای غنی کردن زیرساخت اجتماعی استان برداریم، آموزش صحیح شهروندان قدم مثبتی خواهد بود. پس چه بهتر گردشگری و میراث فرهنگی برنامه‌های خود را از این مقطع شروع کنیم و با هزینه کردن و برنامه‌ریزی به برنامه‌های خود سازمان دهیم تا نتیجه‌ای بهتر از گذشته به دست آوریم. برای مثال، می‌توان مجموعه اقدامات زیر را انجام داد:

۱. اختصاص دادن یک مکان مشخص برای انجام کارهای زیرساختی مربوط به آموزش و پرورش در سازمان گردشگری، متشکل از کارشناسان خبره در فن گردشگری.
۲. این گروه متخصص به‌عنوان رابط بین سازمان و آموزش و پرورش می‌تواند اقداماتی در جهت کاربردی کردن کتاب استان‌شناسی انجام دهند. برای مثال همان‌طور که در درس آمادگی دفاعی دانش‌آموزان به اردوی راهیان نور می‌روند. باید این امکان نیز وجود داشته باشد که در خصوص درس استان‌شناسی برنامه‌هایی از طرف این گروه در سازمان گردشگری طرح‌ریزی و سازمان‌دهی شود که حداقل دانش‌آموزان را به گردش علمی برنامه‌ریزی شده و هدفمند ببرند و حداقل در هر شهرستان بتوان از حوزه گردشگری آن دیدن کرد.
۳. تهیه سی‌دی، کتابچه، بروشور و... از مکان‌های گردشگری استان برای دانش‌آموزان که ضمن جذابیت آن، باعث تشویق هرچه بیشتر دانش‌آموزان به یادگیری شود.
۴. نمایش برنامه‌هایی آموزنده در قالب فیلم‌های آموزشی به منظور اصلاح رفتار شهروندان در جذب گردشگر. (برای مثال مشکلات رفتاری و بداخلاقی در خصوص دفع گردشگر در استان، اعمالی استعمال دخانیات و قلیان در مکان‌های عمومی، نزاع‌های دسته‌جمعی، سرقت، بزهکاری، جرم‌های اجتماعی و... است).
۵. نمایش رفتارهای مثبت ناشی از فرهنگ مترقی در کشور و استان‌های موفق در صنعت گردشگری.

۶. همان‌طور که در قسمت معاونت پرورشی، نواحی کارشناسی اردوها مسئول برنامه‌ریزی اردوهای تفریحی هستند و در فصل اردو برنامه‌ها را سازمان‌دهی می‌کنند، در قسمت آموزش هم کارشناسی بازدیدها و گردش‌های علمی برای این کتاب برنامه‌ریزی شود و حتی الامکان برنامه‌هایی را فراهم کنند تا دانش‌آموزان از چند نقطه گردشگری شهر خود بازدید به عمل آورند.

نتیجه‌گیری

اگر قرار باشد طبق سند چشم‌انداز بیست ساله، نظام آموزش و پرورش تغییرات و تحولات بنیادی داشته باشد، باید راهکارهای جدید ارائه کرد. اکنون که ما خواهان پیشرفت در برنامه‌های کلان هستیم و استان ما (دبیری که گاهواره تمدنش می‌نامند) با قدمتی به بلندی تاریخ، برخوردار از جلوه‌ها و جاذبه‌های طبیعی گوناگون و داشتن مردمی خونگرم و میهمان‌نواز، با تنوعی زیبا از گویش و پوشش محلی و آب و هوایی متنوع، دشت‌های وسیع و غارهای شگفت‌انگیز و وجود آثار تاریخی مهم با شهرت جهانی (همچون کتیبه بیستون، حجاری‌های طاق بستان، معبد آناهیتا، نقش و کتیبه آونابینینی و...) تنوع اقلیمی و طبیعت چهارفصل، سراب‌های پرآب، رودهای خروشان و... همچون نگینی در غرب ایران می‌درخشد و می‌توان از این همه نعمت برای اشتغال و درآمدزایی استفاده کرد، اگر با برنامه‌ریزی صحیح مسئولان زیرساخت‌های اجتماعی و فرهنگی شهر ما قوی‌تر شود و شهروندان از این امور کاملاً آگاه شوند و نهادهای دست‌اندرکار و آموزش و پرورش با همکاری دلسوزانه در جهت تحقق بخشیدن به این اهداف بالقوه گام بردارند، شاهد تحولاتی چشمگیر در استان کرمانشاه خواهیم بود. موفقیت در این برنامه نیازمند همکاری سازمان‌ها و نهادهای مرتبط است و نتایج مثبتی در آینده‌های نه‌چندان دور به بار خواهد آورد.

منابع

۱. الپیرز، دین‌آرا. «انگیزش بیشتر در محیط‌های آموزشی». *مجله رشد تکنولوژی*، ش ۶.
۲. اکبرپور سراسکانرود؛ رحیمی، محسن و محمدی، فاضل (۱۳۹۰). «سنجش اثرات گسترش گردشگری بر ابعاد توسعه پایدار، مطالعه مورد: شهرستان هشترود». *فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، سال اول، شماره سوم، صص ۹۳-۱۰۴.
۳. افضل‌نیا، فرزانه؛ عظیمی، فریده و برنا، رضا (۱۳۹۱). «ارزیابی کلیماتوریسم شهرستان دزفول به منظور توسعه گردشگری». *فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری*، سال دوم، شماره ۵، دانشگاه آزاد واحد ملایر، صص ۲۸-۲۵.
۴. تقوایی، مسعود؛ معافی، فواد و رحیمی، رضیه (۱۳۹۲). «سطح‌بندی شهرستان‌های استان گیلان از لحاظ امکانات و جاذبه‌های گردشگری جهت تعیین قطب‌های گردشگری». *فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*، سال پنجم، شماره دوم، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، صص ۲۳۸-۲۲۳.
۵. حاجی محمدامینی، صمد؛ تولایی، سیمین و فرجام، رسول (۱۳۹۰). «شناسایی و تحلیل خوشه گردشگری در شهر شیراز با استفاده از مدل بسط‌یافته پورتر». *فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، سال اول، شماره سوم، صص ۱۵-۱.
۶. حاجی‌نژاد، علی؛ قدمی، مصطفی؛ صحرایی، احمد و فاطمی، جواد (۱۳۸۲). «ارزیابی عوامل مؤثر بر گسترش گردشگری در ناحیه ساحلی شهرستان جویبار با استفاده از مدل راهبردی SWOT». *فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*،

- سال پنجم، شماره دوم، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، صص ۱۲۸-۱۰۹.
۷. حسینی، سیدعلی و محمدی، جلیل (۱۳۹۱). «برنامه‌ریزی راهبردی توسعه گردشگری شهر سلطانیه». *فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری*، سال دوم، شماره ۵، دانشگاه آزاد واحد ملایر، صص ۷۰-۳۹.
۸. رحیم‌پور، علی و کرباسی یزدی، امیر (۱۳۹۱). «اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر توسعه صنعت گردشگری جمهوری اسلامی ایران با استفاده از روش رمبراند». *فصلنامه گردشگری و توسعه*، شماره اول، سال اول، صص ۱۶-۱.
۹. رضایی، ناصر (۱۳۹۴). *رویدادهای گردشگری در سال ۲۰۱۴*، تهران: پژوهشکده گردشگری.
۱۰. رضایی، ناصر (۱۳۹۱). «روش‌های مؤثر گردآوری آمارهای گردشگری». *فصلنامه گردشگری و توسعه*، شماره اول، سال اول، صص ۱۹۵-۱۷۴.
۱۱. سازمان میراث فرهنگی (۱۳۹۴). *جاذبه‌های گردشگری کرمانشاه* (سرزمین سنگ و آب).
۱۲. سازمان میراث فرهنگی (۱۳۹۴). *جاذبه‌های تاریخی - صنایع دستی و گردشگری کرمانشاه - میراث فرهنگی*.
۱۳. سردار شهرکی، علی و شهرکی، جواد (۱۳۹۲). «بررسی کارایی صنعت گردشگری منطقه آزاد چابهار». *فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری*، سال دوم، شماره ۵، دانشگاه آزاد ملایر، صص ۱۰۴-۹۱.
۱۴. سقایی، مهدی و عزیزاده، سیددانا (۱۳۹۲). امکان‌سنجی «محصول گردشگری روستایی در شهرستان پاوه» *فصلنامه علمی پژوهشی فضای جغرافیایی*، سال سیزدهم، شماره ۴۱، صص ۲۰-۱.
۱۵. *سند تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش (چشم‌انداز بیست ساله)*.
۱۶. صدر خوانساری، حسین (۱۳۸۱). *جهانگرد کیست*. چاپ اول، کتاب‌سرای تندیس.
۱۷. ضرابی، اصغر؛ محمدی، جمال و باباخانزاده، ادريس (۱۳۹۰). «تحلیلی بر جاذبه‌ها و تسهیلات گردشگری منطقه اورامانات». *مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی*، سال ۲۲، شماره پیاپی ۴۳، شماره ۳، صص ۵۲-۳۵.
۱۸. ضرابی، اصغر؛ محمدی، جمال؛ فیروزی، محمدعلی و گودرزی، مجید (۱۳۹۰). «برنامه‌ریزی توسعه گردشگری با استفاده از مدل SWORT (مطالعه موردی شهرستان نورآباد ممسنی)». *مجله علمی - تخصصی برنامه‌ریزی فضایی*، سال اول، شماره دوم، صص ۲۴-۱.
۱۹. کتاب درسی جغرافیای استان کرمانشاه.
۲۰. مرادی بیستونی، علیرضا (۱۳۸۹). *ویژه‌نامه نوروز استان کرمانشاه*. سازمان میراث فرهنگی.
۲۱. مصاحبه با دانش‌آموزان دبیرستان‌های ناحیه ۲ استان کرمانشاه (موسی‌بن جعفر - شریعتی - فردوس) و مؤلفان محترم کتاب استان‌شناسی، آقای ابری‌فام و خانم افکاری.
۲۲. میرزایی، رحمت؛ سام آرام، عزت‌الله و خاکساری، علی (۱۳۸۹). «نقش صنعت گردشگری بر اشتغال و مقایسه آن با سایر بخش‌های اقتصادی» (مطالعه موردی: منطقه اورامانات استان کرمانشاه). *فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، شماره ۴، صص ۳۴-۱.
۲۳. مولایی هسجین، نصرالله؛ دانلین، کارینه و حسن‌نژاد، معصومه (۱۳۹۰). «تحلیل پیامدهای گردشگری در ناپایداری سکونتگاه‌های روستایی» (مطالعه موردی: دهستان بلده کجور - شهرستان نوشهر). *فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، سال اول، شماره ۲، صص ۱۴-۱.
۲۴. نقد کتاب جغرافیای دوره متوسطه (دوره بیست و هشتم، بهار ۱۳۹۳).
۲۵. واحدپور، غلام‌عباس و جعفری، مهتاب (۱۳۹۰). «راهبردهای مدیریت و توسعه پایدار زیرساخت‌های گردشگری ایران با تأکید بر مدل SWOT». *فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، سال اول، شماره ۱، صص ۱۰۰-۸۵.